

De ontwikkeling van het economisch onderwijs

Enige tijd geleden las ik een uitermate boeiend artikel in het Financiële Dagblad, geschreven door twee net afgestudeerde economen die vorig jaar hun masters behaalden en waarvan één momenteel bezig is met de docentenopleiding economie. In eerste instantie moest ik onwillekeurig terugdenken aan de tijd dat ik zelf tot economiedocent werd opgeleid. Ik was reeds in het bezit van mijn tweedegraads lesbevoegdheid en bedrijfseconomie studierend aan de UvA behaalde ik onder de bezielende leiding van Fons Vernooy, die ook langdurig aan de Vecon verbonden was als hoofd sectie bedrijfseconomie, mijn eerstegraads bevoegdheid.

Willem Landman

Twee herinneringen staan mij nog helder voor de geest. Allereerst de inderdaad bezielende en inspirerende colleges van Vernooy, die op de late vrijdagmiddag, met een uitermate groot hart voor het onderwijs ons enthousiast probeerde te maken voor het vak van docent (bedrijfs-) economie. En met succes! Ten tweede de grote mate van volstrekt nutteloze kennis die ons middels, met name het wiskunde onderwijs, werd bijgebracht. Een wiskundedocent die overigens geen enkele blijk gaf geïnteresseerd te zijn in waarom wij sommige zaken niet snapten en met name de in onze groep aanwezige dames regelmatig een veeg uit de pan gaf: "Nou mevrouwje als u dat niet snapt dan hoort u misschien niet thuis op een universiteit....". Toen één van de dames hem terecht wees en suggereerde dat hij misschien niet voor

de klas thuis hoorde, keek hij haar verbouwereerd aan en tot onze niet geringe verbazing gaf hij haar ook nog eens gelijk. Hij ambieerde een baan als onderzoeker en was tegen zijn zin door de faculteit aangewezen om ons wiskunde te doceren. De lessen gingen na dien iets beter, maar de hoeveelheid nutteloze stof die ik daar over mij heen gestort kreeg, was immens. Nu kon ik vanzelfsprekend toen nog niet inschatten dat ik al die kennis later niet nodig zou hebben, maar terugblikkend weet ik dat ik al die isonuts-curven en zadelpunten later in mijn vak als econoom nauwelijks heb gebruikt en dat zij mijns inzien tevens niet hebben bijgedragen aan het vergroten van mijn intellectuele capaciteiten.

Toch menen wetenschappers en universiteiten dat de wetenschap der economie gebaat is bij een hoge mate van kwantificering en modelmatig (lees wiskundige/econometrisch) denken. In het FD van 8 februari 2014 stellen de twee auteurs, Alexander Beunder en Joris Tielman: "Het Nederlands economie onderwijs is op zijn best saai en eenzijdig, en op zijn slechts irrelevant en misleidend." Een prikkelende stelling die zij in het artikel verder uitwerken.

Illusie

Ik heb eveneens – gelijk de beide heren – in diverse artikelen en columns reeds eerder aangegeven dat de wens van economen, bij de ontwikkeling van de economische wetenschap, ook met

"harde" bewijzen - gelijk de natuurwetenschappen - aan te komen een illusie is die de waarde van deze wetenschap niet vergroot maar eerder vermindert. Deze ontwikkeling is ingezet vanaf halverwege de zeventiende eeuw. Tot dan toe was het oordeel over hetgeen de mens overkwam dat dit de wil van God was.

Onder invloed van de Verlichting begint in die tijd de idee te ontstaan dat er weliswaar een God is, maar dat de mens een groot deel van zijn lot zelf in handen heeft. De natuurwetenschappen ontwikkelen zich vanaf dat moment in razend tempo en wiskundigen als De Moivre en Gauss formuleren vervolgens waarschijnlijkheidsberekeningen en de theorie van de normale verdeling waarmee de toekomst "voorspeld" zou kunnen worden. Zo gaat het verhaal de ronde dat De Moivre zelfs in staat was om met zijn model zijn eigen sterfdatum exact en correct te berekenen. Door wetenschappers als Cardano, Huygens, Newton en Pascal geformuleerde natuurwetenschappelijke wetmatigheden worden later getransponeerd naar een gedragswetenschap bij uitstek: de economische wetenschap. Alhoewel één van de grootste economen aller tijden, Keynes, uitvoerig gebruikmaakt van wiskundige modellen stelt hij zelf: 'There is little likelihood of our discovering a method of recognizing particular probabilities, without any assistance whatever from intuition or direct judgment... A proposition is not probable because we think it so.' Nobelprijswinnaar Samuelson schreef over de in de economie gebruikte methoden: 'It may be pointed out that this is essentially the method of thermodynamics, which can be regarded as a purely deductive science based upon certain postulates.' En Andrew Lo, hoogleraar aan MIT, stelt: 'Conservation laws, symmetry and isotropic nature of space are powerful ideas in physics that simply do not have exact counterparts in economics. A purely deductive approach may not always be appropriate for economic analysis.'

Ethiek en Bildung

Beunder en Tielemans concluderen niet anders. Zij constateren dat in hun opleiding aan de universiteit een grote nadruk op kwantitatieve modellen werd gelegd waarmee het gedrag van de individuele consument of de markt voorspeld zou kunnen worden, terwijl, zo stellen zij, de neo-klassieke gedachte dat de mens een rationeel handelend wezen is waarvan het gedrag middels - wiskundige - modellen te voorspellen is, allang niet meer geldig is: *"Die modellen zijn weliswaar nuttig en relevant als we een beeld willen krijgen van de beschikbare hoeveelheden, maar het feit dat economische vraagstukken bovenal over de maatschappelijke en morele vraag van verdeling gaan, wordt door deze eenzijdige kwantitatieve benadering onzichtbaar gemaakt en daardoor genegeerd"*. Hun oproep om meer aandacht in het economisch onderwijs voor fundamentele zaken als de diversiteit van het economisch denken, de geschiedenis van de economie en aandacht voor de verdeling van lusten en lasten is hoopgevend: *"Via welke mechanismen en regels verdelen we eigenlijk die schaarse goederen en diensten? Dat zijn politieke vraagstukken die in het huidige economische onderwijs worden weggegomd en als puur technische vragen worden gezien"*. Ook in de opleiding tot bedrijfsseconoom aan de Hogeschool van Amsterdam wordt momenteel meer aandacht geschonken aan ethische vraagstukken en zogenaamde *"bildung"* van de toekomstige econoom, die zich straks als geen ander in zijn werk geconfronteerd zal zien met een groot aantal keuzevraagstukken, waarbij een goed ontwikkeld moreel kompas onontbeerlijk is. Indien Tielemans en Beunder de spreekbuis zijn van een nieuwe lichting economie docenten die bereid en in staat zijn om het economie onderwijs op een ander leest te schoeien is er weer hoop op spannend en uitdagend onderwijs.

Willem Landman is docent Behavioral Finance /Beleggingsadvies aan de HvA, promovendus aan Nijenrode op het onderwerp "Risicoperceptie van beleggers" en onderzoeker bij het CAREM Lectoraat "Corporate Governance and Leadership" (Center for Applied Research on Economy and Management).
j.w.landman@hva.nl

Winnaars Scholenstrijd najaar 2013:

Olympus College opent Beurshandel in Amsterdam

Op 7 februari mochten de klassen 5 en 6 VWO van het Olympus College uit Arnhem de beurs openen.

Koningin Maxima, Donald Duck, Hans Klok, topmannen van bedrijven, vele beroemdheden mochten de Amsterdamse beurs al eens openen. Op 7 februari was het de beurt aan de prijswinnaars van Scholenstrijd (najaar 2013), de leerlingen van het Olympus College uit Arnhem. Zij mochten met een klap op de gong officieel de Amsterdamse beurs openen. Deze eer valt twee keer per jaar toe aan de winnaars van online beleggingscompetitie Scholenstrijd. De leerlingen moesten om half zeven 's ochtends met hun docent Gijs Rosmalen vanuit Arnhem vertrekken, maar dat hadden ze er graag voor over. Na een ontvangst met ontbijt en een korte introductie van Fred van der Stappen van sponsor NYSE Euronext, mochten de beste beleggers van de klas, Rik Roelofs en Joost Bult, samen op de gong slaan.

Het beleggen was ze tijdens Scholenstrijd niet altijd even makkelijk af gegaan. Vooral de onvoorspelbaarheid van de beurs vonden zij lastig. De ene keer reageert de koers wel op nieuws, de andere keer gaat het compleet anders dan verwacht. Rik en Joost deden het beter dan andere leerlingen uit de klas vanwege hun keuze voor de aandelen ING en Pharming. Een echt beleg-

gersgeheim hebben ze niet, het was vooral gewoon proberen en zoeken naar welke aandelen 't het beste zouden doen.

En dat is meteen waar het bij Scholenstrijd om draait, proberen, zelf ervaren, op een actieve manier, hoe het is om te beleggen. En om rendement te maken en misschien wel geld te verliezen. Na

het officiële gedeelte van de ochtend, mochten de leerlingen van het Olympus College tot slot deelnemen aan de (nieuwe) Amsterdam Experience, een spannende, interactieve reis door de beursgeschiedenis.

Wat is Scholenstrijd?

Scholenstrijd, een online beleggingsgame, kan ingezet worden als praktische opdracht bij het vak economie maar ook bij Management en Organisatie. Het is bedoeld voor leerlingen in de bovenbouw van Havo en VWO. Het doel is natuurlijk het hoogste beleggingsrendement binnen een bepaalde periode te behalen, maar om de leerlingen bewust te maken van de verhouding tussen risico en rendement, is er ook een prijs voor de klas met de portefeuille met de beste sharpe ratio, de risico-rendementsverhouding. Bij Scholenstrijd hoort ook een lespakket, "How to beat the monkey", dat in de klas kan worden gebruikt om stap voor stap te leren wat beleggen is. Ook maken docenten soms zelf korte instructies. De concepten ruilen over de tijd en risico en informatie kunnen zo inzichtelijk worden gemaakt met een serious game.

Loes Broer